

Mağara Dostları

Halime Sevil TOROS

“Dünyada nice Eshab-ı Kehf vardır ki, bu zamanda senin yanı başında ve önündedir. Mağara da, dost da onunla terennüm etmektedir. Ne fayda, senin gözünde ve kulağında mühür var.” / Mesnevi

Bir mağara düşün dostum.

İnsanlar düşün bu mağarada. Çocukluktan beri zincire vurulmuş hepsi. Yalnız karşılarını görüyorlar, ışık arkalarından geliyor. Ömür boyu başlarını çeviremeyecek, kendilerini de, arkadaşlarını da, arkalarından geçen her şeyi duvara vuran gölgelerinden izleyecekler. Dışarıdan biri konuştu mu, esirler gölgelerin konuştuğunu sanır, öyle değil mi? Kısaca onlar için tek gerçek var. Gölgeler...

-Garip bir sahne doğrusu ve garip mahpuslar!

Eflatun'un mağara alegorisine göre, zincirlerinden kurtulan esirin aydınlığa çıktığında gözleri kamaşacak, gördüklerine inanmakta güçlük çekecek; mağarada gördüklerini, yani gölgeleri, çok daha gerçek sanacaktır.

Esir sonra, mağarayı aydınlatan ateşin, güneşin yeryüzüne vuran ışığı olduğunun bilgisine varmış olarak geri döner. Karanlığa kolay kolay alışamayacağı gibi ağzını açar açmaz da alay ederler: “*Sen dışarıda gözlerini kaybetmişsin arkadaş. Saçmalyorsun. Biz yerimizden çok memnunuz.*”

Eflatun'un düşsel mağarası, kurulduğundan bu yana zincirlerinden hoşnut olanlar kadar, ışığı ve hakikati arayanları da içinde barındırıyor.

Bir mağara düşün dostum.

Hakikate açılan bir mağara olsun bu da.

İsa Peygamber'in göğe çekilmesinin üzerinden çok zaman geçmişti. Takipçileri artmış, zaman onunla yeniden başlatılmıştı. İsa'dan sonra üçüncü yüz-

yıldı. Yeryüzünde iki büyük imparatorluk hüküm sürüyordu. Bunlardan biri İran'da Part İmparatorluğu'nun yerine kurulan ve yedinci yüzyıla kadar hüküm sürecek Sasaniler; diğeri de Roma İmparatorluğu'ydü. Sasaniler Zerdüşť dinini benimsemişti, Romalılarında çok tanrılı bir din anlayışları vardı. Roma İmparatorluğu, yeni dine inananlar üzerinde büyük bir baskı ve şiddet uyguluyordu.

Yanı başlarında ve önlerinde mağaralar belirdi o zaman ilk Hristiyanların. İnananlar sığınsın ve korunsun diye yeraltında boşluklar vardı. Hz. İsa'yı takip edenlere yapılan işkencelerle meşhur olan İmparator Decius döneminde bir avuç genç de imparatora ve tanrılarına tapmayı reddedip, rahmete ve ışığa kavuşmak üzere bu mağaralardan birine çekildiler.

"Hani o gençler mağaraya sığınmışlardı da, "Ey Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver ve içinde bulunduğumuz şu durumda bize kurtuluş ve doğruluğa ulaşmayı kolaylaştır" demişlerdi.

Bunun üzerine biz de o mağarada onların kulaklarına nice yıllar perde koyduk.

Onlar uyurken bu yeni din, imparatorluğun dışındaki bölgelere kadar yayılmış, imparatorluk başkenti Roma'dan Bizans'a aktarılmış, yeni başkente adını veren Konstantinos zamanında Hristiyanlık devletin resmi dini haline gelmişti. Ama Hristiyanların çilesi bununla sona ermeyecek ...

Ruhlarını kurtarmak isteyenler ıssız yerlerde inzivaya çekiliyor, aykırı düşüncelere sahip olanlar aforoz ediliyor, sapkınlıkla itham edilenler sürgüne gönderiliyordu. İlk başlarda Sasaniler düşman topraklardan kaçıp gelenlere temkinli yaklaşmışlar; Hristiyanlığı düşmanları olan Bizanslıların dini diye içlerine almaktan sakınmışlardı.

Ama daha sonra Bizansın Atina'dan, İskenderiye'den, Urfadan kovduğu alimler ve rahipler Sasanilerin himayesine girecek, İslam medeniyetinin büyük tercüme devrine kadar insanlığın o güne kadar elde ettiği birikimi, yani insanlığın ortak mirasını saklayıp geliştireceklerdi.

Bir mağara düşün dostum.

Onlar belki de ölümden sonra dirilişi inkâr eden bir akımın baş gösterdiği, ahiret inancının zayıfladığı bir inanç ortamında uyandırılmak üzere, bir ayet olarak bekletilmişlerdi.

Zaman geldi; uyandılar!

Çok uzun yıllar uyuduklarını bilseler de, onlara bir gün ya da bir günden az gibi geldi. Üzerinde durmadılar. Çünkü her şeyi en iyi bilen Rableri idi. Sonra

içlerinden biri yiyecek almak üzere elinde Decius döneminin parasıyla şehre indi. Etrafına hemen bir kalabalık toplandı. Genci önlerine katıp, bir mucizeye tanıklık etmek üzere telaşlı adamlarla mağaraya seğırttiler.

Meraklı kalabalığa hitaben gençler; yeniden dirilmenin gerçek olduğunu göstermek için Tanrı'nın kendilerini derin bir uykuya yatırdığını ve kıyametten önce dirilttiğini söylediler. Daha sonra gençlerin hepsi ölüm uykusuna yattılar.

Bu öylesine ilham verici bir uykudur ki, masallara, şiiirlere, felsefi tartışmalara, sanata konu olur. Günlük yaşayışa sızar. Doğduğumuzda kulağımıza fısıldanan isimler olur. Hatıraları sığınağımız olur.

Gençlerin uyudukları mekân belki Efes'te, belki Maraş'ın Afşin ilçesinde, belki Tarsus'ta, belki de dünyanın başka bir bölgesindedir.

Her toprak kıskançlıkla sahiplenir hikâyeye. Toprağın da bir sevdası vardır çünkü. Eflatun'un mağarası gibi, her kültür, her din kendi mağarasını oluşturur. Ama hikâye her yerde aynıdır ve hepsinin de eteğine dilekler, dualar, yakarışlar, adaklar dökülür. Gençler daha dün uyanmışlar gibi, kuşaktan kuşağa aktarılan hikâyelerini anlatırlar. Ama bir de insanların onları hikâyeye etme biçimi vardır. Her anlatıldığında değişen ve farklı anlamlar kazanan...

Ashab-ı Kehf kissasına *Kur'an*'dan başka çeşitli dinlerde, efsanelerde, Hint kutsal kitaplarında da rastlarız. Minyatürlerde, kitabelerde, öykülerde, şiiirlerde ya da bir söylencenin içinde karşımıza çıkarlar.

Uyuyarak uyandırılırlar. Ama çok da kalmazlar yanımızda.

Kelebekler gibidir çünkü mağara dostları. Yeryüzünün en ücra köşelerine esrar dolu serüvenlerini taşımak üzere zamana da, mekâna da dokunup geçerler.

Kimi zaman ürpermemiz bundandır.

Eğer yüzyıllar süren bu uykunun esrarını çözmek için varıyorsak eteğine, biraz daha gaybın sonsuzluğuna çekilirler.

Zaten *Kur'an*'da da Ashab-ı Kehf'in ayrıntılarını tartışmanın; gaybı, yani bilinmezi taşlamakla bir olduğu söylenmektedir. Yine de bu olay ebediyetin, rüyanın, sırrın bir simgesi olagelmiş; kaç kişi oldukları, nerede ve kaç yıl uyuduklarına dair rivayetlerle örülmüştür.

“Göğsünü bir mağara olarak düşün, dostum manevi makamı;

Mağaranın gerçek dostu isen, gir ona, gir mağaraya!

Zaman üstüne yıkılırsa, iniltiler nafiyledir.” diye Mevlana mı demişti?

Bir mağara düşün dostum. Bazen görebilmek için bir çocuğun şaşkın ve meraklı bakışlarını veya yeni bir bakış açısını gerektirir.

1879 yılında bir İspanyol, Altamira'daki evinin yakınında kazı yaparken mağaranın girişinde oynayan küçük kızı tavanda boğalar gördüğünü söylüyor. Baba ise görür görmez bunların bizon olduğunu ve tarih öncesi çağa ait olduğunu anlıyor. Ancak dönemin otoriteleri uzunca bir süre bu resimlerin sahte olduğunu sanıyorlar. Çünkü 19. yüzyılın sonunda bilim insanları, eski dönem insanların çok kaba saba yaratıklar olduğunu ve böylesine güzel şeyleri yapamayacağını düşünüyormuş. Dönemin düşüncesine tamamen tersmiş ortaya çıkarlar.

Başkalarının göremediklerini görmek kuşkusuz kolay bir iş değildir. Avrupa'da mağaracılar tarafından antrenman yeri olarak kullanılan bir mağarada, bir mamut heykeli ortaya çıkarılıyor. Aslında herkesin görebileceği bir yerde olan mamut heykelinin altından, o güne kadar belki binlerce insan geçmiş. Ama o insanlar, mağaralarda sadece gravürler bulmaya hazır oldukları için, bir heykeli görmeden geçip gitmişler.

Bir mağara düşün dostum. Göğsünü bir mağara olarak düşün. İstersen saklan oraya, çocukluğunda yaptığın gibi. İstiridyeler ve diğer kabuklu canlılar da öyle yapıyor. Bir tek insanın korunma, saklanma yöntemleri çeşit çeşit.

İstiridyeler büyüyen kabuklarına sığamadıkları için kabuk değiştirmek zorundalar. Ancak bu süreçte en güvenli savunma araçlarından yoksun kalıyorlar; yani kabuklarından... İşte bu yüzden istiridyeler yeni kabuklarını oluşturana kadar saklanıyorlar.

Biz insanlar da kabuklarımızın kırıldığı dönemlerde yeni kabuklar oluşturmak için ortalıktan çekilmiyor muyuz? Daha doğrusu çekilirdik eskiden. Kederli ruhlar yalnızlıkta teselli bulurdu. Hiç kimse hayatının uluorta sergilenmesinden, ifşa edilmesinden hoşlanmazdı.

Artık kalbi yaralı insanlar diğer insanlardan kaçmıyor.

Bir kovuğa girmek, mağaraya çekilmek aynı zamanda görünmez olmak demek. İnsan görünmediğinde var olduğunu hissedemiyor artık. Teşhir edilmeye değmeyecek, ilgi çekmeyecek kadar küçükse yarası, büyütüyor. Eflatun'un mağarasındaki esirler gibi gölgelere bakıyoruz. Halimizden hoşnuduz.

Bir mağara düşün dostum. O senin sığınağıdır. “Hû” diyen herkese kapısını açar üstelik. Olağanüstünün, ışığın, hakikatin, vahyin, rahmetin bir simgesi olmuştur. Çünkü Hz. Muhammed’e ilk vahiy o mağarada gelmiştir. Yine İslam peygamberini Mekke’li müşriklerden bir mağara korumuştur. Tıpkı Ashab-ı Kehf’in üzerini bir esrar perdesiyle örttüğü, güneşten, dışarıdan ve zamanın yıkımından koruduğu gibi...

“Onlar mağaralarında üç yüz yıl kaldılar; dokuz da ilave ettiler.” De ki: “Ne kadar kaldıklarını Allah daha iyi bilir. O’nun elindedir göklerin ve yerin gaybı.”

Biz yine de bilmek istiyoruz, gaybı... “Allah’ın sözünün gerçek olduğunun ve kıyametin kopmasından şüphe edilmeyeceğinin hatırlatılması” kıssadan alaçağımız hisse. Bunu biliyoruz. Ama bir harikulâde ile gözlerimiz kamaşsa da, gaybın perdesi aralansa...

Musa bile Tûr Dağında yalvarmamış mıydı Rabbine: “Rabbim, bana kendini göster, seni göreyim.”

Rabbin bir nazarıyla Tur Dağı yerle bir oldu, Musa baygın düştü.

Bir yolcu viran olmuş bir kasabadan geçiyordu. Yabani otlar evlerin kapılarını kapatacak kadar büyümüş, ocaklar sönmüş, tavanı çökmüş evlerin içinden incir ağaçları boy vermişti. Belli ki terk edilmiş bir kasabaydı geçtiği. Ama yolcuya, doğrudan ölüp giden ve bir daha dirilmesi imkânsız olan şeyleri hatırlattı. İçine bir şüphe düştü. “Allah bunu ölümünden sonra nasıl diriltecek?” demesiyle beraber zaman durdu.

Ve ayet nazil oldu.

Bir adamın kalbi mutmain olsun diye Allah’ın onu öldürüp, yüz yıl sonra diriltmesini anlatır.

Ölü bir vaziyette ne kadar kaldın?, diye soruldu.

O da mağara dostları gibi “Bir gün veya günün bir kısmı kadar” kaldığını zannetti.

“Her şey ona açıkça belli olunca, ‘Allah’ın her şeye kadir olduğunu biliyorum.’ dedi.”

Yolcudan geriye kıyamete kadar korunacak ve okunacak hikâyesi kaldı.

Derin bir uykudur belki ölüm. Uyandığımızda “bir gün, yahut bir günden eksik” hissedeceğimiz...

Mağara dostları şahittir.

Onlar uyandırıldılar.

Mağara Dostları'na dair bütün kıssalar, söylenceler ve esrarlı hikâyeler bu uyanıştan mülhemdir. Mağaranın yeri, gençlerin kim oldukları, kaç kişi oldukları, yolda rastladıkları çoban ve köpeğine ilişkin rivayetler muhtelif. Gençler kâh Rum hükümdarının oğlu olurlar, kâh imparatorun vezirleri... Sözcükler tuttuğunda yıllar; bir köpeğin tüyleri ile sayılabilir mesela. Ya da kente inen genç, ahaliyle beraber mağaraya geldiğinde, arkasında bir ayak izi bırakır ancak. Mağaraya girdiklerinde ise görüp görebildikleri tam yedi kuştur.

Hind bilgeleri; “*Gökte bir ay var, akisleri sonsuz. Her testinin suyunda bir başka ay. O testilerden biri de sensin.*” derken, kendini tanımanın marifetler marifeti olduğunu söylemeye çalışıyorlardı. Ashab-ı Kehf kıssasının mağaralara vuran akisleri de öyle...

Testideki ay kadar görkemli ve onun kadar sonsuz. Hakikati bulan gençler, *Kur'an* başta olmak üzere diğer kutsal metinlerde, gelenekte, sanatta ve yeryüzünün kutsal kabul edilen mağaralarında karşımıza çıkıyorlar. Ama bir “Hind Kelebeği” misali, kondukları toprağın, dilin ve zamanın rengini almış olarak.

Bir mağara düşün dostum. Düşleyebildiğin oranda genişleyecek, adım attığın oranda derinleşecek, derinlerine indikçe aydınlanacak bir mağara ... Hem Mağara Dostları gibi uyumasak da olur. Hatta uyanık kalalım. Mademki elimizdeki paraların, üzerimizdeki giysilerin, adetlerin, tarzların ne kadar değişmiş olduğunu anlamak için yüzyıl uyumamıza gerek bıraktırmayan bir çağda yaşıyoruz...

Ama yanımızda hiç olmazsa bir tane dostumuz olsun bu mağarada. Dostluk, tıpkı “yedi uyurlar”ın mağarası gibi ne zaman dilimiyle ne de mekânla sınırlıdır. Ama zamana da mekâna da anlam kazandırır. Bir tür ruh kardeşliğidir. Mahrem ve güvenli bir sığınaktır. Bazen de susarak konuşmaktır.

İlla değişeceksek ... Ne kadar değişsek de yine aynı kalalım. Çok da telaşlanmayalım. Hızlanmayalım. Çünkü bize sabrı ve şükrü unutturur. Yaşadığımız her gün ve yaptığımız her şey bizi yaşamın sonsuz akışı içinde biçimlendirerek değiştirecek nasılsa ...

Mağaralarımızdan çıkmışız. Uzun yollar kat edip şehirlere inmişiz. Şaşıp kalmışız. “Mağaranın ötesindeki o acayip çarşı”da kimse bizi fark etmemiş. Maceramızı merak etmemiş. Çünkü herkes kendisiyle meşgülmüş. Gözlerinin önünde bir mucize gerçekleşiyor olsa bile, görmeden geçip gidecek kadar meşgul. Kimsenin değil birkaç yüzyıl, birkaç saat uyuyacak kadar bile vakti yokmuş.

İnsanlar zamanla yarışıyormuş; bütün ince şeylerin ve ayrıntıların üzerine basa basa. Bu yarışta zaman hep arkada kalıyormuş. Geriden gelerek insan ayağının tahrip ettiklerini onarıyormuş.

Hüzünlenmişiz belki ama, heybetli bir şiirin içinden bize:

“Camide namaz kılan

Omuzları birbirine dayalı

İki Müslümanın arasından geçtim fark etmediler” diye seslenen Hızır’la teselli bulmuşuz.

Öyleyse birbirimizi bulup da geri dönelim mağaramıza diye içimizden belli belirsiz geçirmişiz.

“Bir gün ya da bir günden az bir zaman”da

Ne ayak izi kalmış geride, ne de bir kitabe!

Ama biz yine de arayacağız mağaramızı, uyuyarak uyanmak üzere.

“Uyudular uyuyarak onardılar

Işıttılar insan yüreğini

Kentler battı kentler çıktı uyudular

...

Uyudular gençliğin mağara konukları” (Sezai Karakoç)